

JOSEF PÁNEK

# JSEM JEJICH BŮH



ARGO

JOSEF PÁNEK

# JSEM JEJICH BŮH

Obálka, grafická úprava a sazba Tomáš Cikán.

Odpovědná redaktorka Martina Mašínová.

Jazyková redakce Jiří Popiolek.

Korektury Šárka Dohnalová.

Technický redaktor Milan Dorazil.

Vydalo nakladatelství Argo, Milíčova 13, 130 00 Praha 3,

argo@argo.cz, www.argo.cz, roku 2022

jako svou 5078. publikaci.

Vytiskla tiskárna Těšínské papírny.

Vydání první.

ISBN 978-80-257-3975-4

Naše knihy distribuuje knižní velkoobchod KOSMAS

sklad: V Zahradě 877, 252 62 Horoměřice

tel.: 226 519 383

e-mail: odbyt@kosmas.cz

www.firma.kosmas.cz

Knihy je možno pohodlně zakoupit v přátelském  
internetovém knihkupectví [www.kosmas.cz](http://www.kosmas.cz)

# I / Bezpečí

## 1

V březnu, 4., v r. 1999 vyšel z haly letiště v Bergenu v Norsku mladý muž a hned bezděky, aniž by si to uvědomil, vzhlédl k obloze: bylo právě poledne, a přesto měl neodbytný dojem, že se stmívá!

Hned se v duchu ujišťoval: „Ne, je poledne a nestmívá se. Jsem na severu Evropy, kde nedostatek světla v zimě je normální. Ještě nezačalo jaro.“

Přes nekryté parkoviště k němu zatím přišel starší, bělovlasý muž a řekl mu: „Dobrý den, jsem Reinar Eisenhammer, tvůj profesor.“ Mladík se představil a řekl: „Dobrý den. Těší mě.“

Reinar řekl: „Přijel jsem pro tebe autem. Můžeme jít?“

Ale mladík nedokázal odpovědět: už zas nevědomky vzhlížel k obloze a s hlavou zakloněnou se sám sebe v duchu ptal, jestli už se stmívá...?

Hned se zas ujišťoval: „Ne, je to normální. Jsem přece na severu Evropy, v Bergenu, Norsko. Je začátek března, kdy je tady míň světla než doma v Praze.“

Parkoviště bylo mokré. Bez ustání drobně pršelo, mraky byly temné a roztrhané, a letěly rychle a nízko po obloze a z trhlin v nich vytryskávalo světlo, které v nepřírozeném temnu zářilo jako stříbro a stékalo po mokrému povrchu všeho jako rtuť; jako by se světlem obsahovalo i temnotu zároveň.

Teprve teď odpověděl Reinarovi: „Děkuju.“

Reignar se zeptal: „Jaký byl let?“

Mladík odpověděl: „Dobrý.“

Procházel s Reignarem parkovištěm a Reignar se ptal, jaké to je v Praze, ještě tam nikdy nebyl...?

Odpověděl: „Je tam krásně. Jenomže je rok 1999, deset let po protikomunistickém převratu (zrovna jsem dokončil doktorát), kdy mi v mojí rodné zemi nenabídli ani zlomek platu, který jste mi nabídli tady v Norsku: jste jedna z nejbohatších zemí světa. Doma ani nikoho nezajímám, myslím jako odborně – a tady jste mi nabídli místo univerzitního doktora. Když jsem odpovídal na váš inzerát na pozici doktora na Bergenské univerzitě a ptal jsem se tě, jestli bych se nemohl do Bergenu nejdřív přiletět jen podívat, odpověděli jste mi, že jistě a že cestu mi samozřejmě zaplatí univerzita. To je v Čechách nemyslitelné.“

Reignar řekl s úsměvem: „Máš výborné odborné publikace.“

„Právě o tom mluvím – v ČR v r. 1999 to nikoho nezajímá. Vědou není možné se v ČR uživit. Mám ještě druhou možnost dostat práci, ale je to v Iowa City, Iowa, USA, kam nechci, protože USA se mi oškliví přemrštěným patriotismem, rasismem, bigotností, konzumním životem a agresivní, militantní politikou: od války ve Vietnamu bylo na světě dvanáct válek, které USA buďto rozpoutaly, anebo se jich účastnily: vůbec si nedokážu představit, že bych v takové zemi mohl žít!“

Ještě ani nedomluvil a už zas, aniž by si to uvědomoval, vzhlížel k obloze a ptal se v duchu sám sebe, kdy už se rozední...?

Teprve pak si to uvědomil, a hned si odpovídal: „Prosím tě, vždyť je to nesmysl – už se dávno rozednělo: je právě poledne. Je to normální, protože tady jsi na severu Evropy a jen tvoje instinkty tě matou. Důkaz je, že nejenže pořád zvedáš hlavu k obloze, ale i tvoje nevědomá potřeba si to pořád dokola vysvětlovat a ujišťovat se, že se nestmívá.“

Reignar zvolal: „Ale, s USA to přece nemůže být tak zlé! Spojené státy jsou přece záruka celosvětové demokracie a války vedou jen z nutnosti proti totalitám, diktátorským režimům a terorismu!“

„Hm – všeobecně se ví, že nutnost válek, které USA buďto rozpoutaly, nebo se jich účastnily, je pochybná, a stejně tak úloha USA jako záruky demokracie – vždyť v jaké zemi, v které USA kdy vedly válku, je dneska demokracie...? Myslím si, že jediná záruka demokracie je, že bude v každém z nás; že je to v první řadě osobní záležitost.“

Reignar namítl: „OK – ale to je utopie; a nic lepšího než světovou dominanci USA nemáme. Nebo snad ano?“

„Samozřejmě že ano! A tím vůbec nemyslím protějšek – jak se to všeobecně vnímá – USA, tj. Rusko a Čínu, ne. Ale máme přece Evropu, ne? OK – Evropská unie (které teda Norsko není člen), přestože její myšlenka je nádherná, zatím prakticky moc nefunguje, ale jestli je někde na světě nějaká záruka demokracie a míru, nebo aspoň jejich vzor, tak je to EU. A kdo by to měl vědět líp než já, kdo prožil prvních dvaatřicet let života za komunistického režimu v zemi úplně vprostřed Evropy, a ještě k tomu v malé zemi, kterou 50 let okupovali fašisti a komunisti a která se z toho zrovna

těžce a zmateně vzpamatovává, a od které kus na východ už jsou jen oligarchické, totalitní, zločinecké a absolutistické režimy; řekl bych, že některé z nich by ve svém principu dokonce mohly být v historii lidí ještě nepopsané a úplně nové.“

Vešli pod krytou část parkoviště a Reigner ukazoval směr k autu: „Tudy“ a: „Teď, prosím, tudy“; parkoviště a letištní hala za jejich zády byly obklopeny skalami; nebyly tam stromy, ale keře a tráva, a skály, obklopující letiště, se znenadání otvíraly směrem k pobřeží oceánu; tráva, keře, střechy budov a asfalt byly zmoklé a odrážely světlo tryskající z roztrhaných, rychle letících mraků oslnivě stříbrnými odlesky, které umocňovaly dojem nepřírodního temna; mladík pozoroval Reignara, jestli se leká stejně jako on...?

Ne, Reigner nevypadal, že by si toho všímal; je přece odsud, vysvětloval si to, je to normální.

Reigner už odemykal auto a řekl mu (hleděl na něj klidně a mírumilovně): „Na univerzitě ti nejdřív ukážu tvoji budoucí pracovnu a pak půjdeme za Neirem Haarsladem.“

Zeptal se: „Kdo je to...?“

Reigner odpověděl: „Je to tvůj druhý profesor.“

Nasedli a odjeli na univerzitu.

## 2

Budova Bergenské univerzity byla moderní a zářivě osvětlená; a stejně jako venku k temné obloze uvnitř budovy mladík vzhlížel k umělému osvětlení a ptal

se v duchu sám sebe, jestli se mu to jen zdá, že je nepřirozeně zářivé...?

Vešel za Reignarem a ještě se ohlížel průčelní stěnou vestibulu, prosklenou od podlahy ke stropu: v kontrastu se zářivým osvětlením vestibulu budovy byla venku tma; bylo půl hodiny po poledni; bylo zamračeno a pršelo a zároveň, říkal si v duchu, uvnitř musí být speciální umělé osvětlení, protože takhle jasně a pronikavě zářivě se nikde nesvítí...!

Zatím prošli halou a Reignar mířil k výtahu: dveře výtahu a i výtah, a i ostatní vybavení v hale, tj. deska recepce (opuštěné) vlevo za vchodem do haly, madlo na stěnách, obepínající rozlehlou, zářivě bíle vymalovanou halu ve výšce pasu, plechové kryty vestavěných armatur, požárního hydrantu a vzduchotechniky byly sytě modré. Vyjeli výtahem a vystoupili, a vykročili chodbou, stejně nepřirozeně zářivě osvětlenou jako vestibul, ve které okna, v kontrastu se zářivým umělým světlem, byla hnědě tónovaná, a kde podlaha, dvě řady ubíhajících dveří a nápisy na stříbrných destičkách byly sytě modré.

Ještě pořád se ptal sám sebe, proč mu osvětlení budovy nepřipadne normální; ale to už se Reignar v (zářivě bíle vymalované) chodbě zastavil, otevřel jedny z dveří a řekl: „To je tvoje budoucí pracovna.“

Nahlédl do prázdné místnosti a za jejím oknem uviděl bílý stěžeň a sněhobílé horní patro lodní nástavby; sklo okna pracovny bylo hnědě tónované s rámem ze světlého dřeva. V kanceláři byl ještě stůl se sytě modrou deskou, židle se stejně sytě modrým opěradlem, sedákem a područkami, parapet a pouzdro síťového

vedení obepínajícího pracovnu. Loď za oknem kotvila u mola (uviděl, že budova univerzity stojí na molu a že dál hledí oknem do fjordu na oceán, ve kterém perspektivně hluboko v dálce je temný ostrov, a že loď nese nápis Univerzitní výzkumná loď Fakulty mořské biologie, Univerzita v Bergenu, Bergen, Norsko), a Reigner za jeho zády řekl: „Teď ti představím akademické zaměstnance a studenty fakulty.“

Zavřel dveře pracovny a popošel v chodbě; chodba končila ne stěnou, ale dveřmi na železné požární schodiště, prosklenými čirým sklem, za kterými byla překvapivá temnota. Bezděčně se jí polekal a ptal se vyděšeně sám sebe, jestli už je večer...?

V duchu se uklidňoval: „Ne; je půl hodiny po poledni, je to, člověče, normální, jsi na severu Evropy. Je to jen nezvyklý, nepřirozený kontrast k zářivému osvětlení uvnitř; okna – až na dveře na konci chodby – mají tónovaná skla, nepochopitelně vzhledem k temnu venku, a chodby jsou jasně, zářivě osvětlené, a sytě modrá, jasná barva je všudypřítomná.“ Ptal se sám sebe, proč to tady tak mají...? A neznal odpověď.

Uvědomil si to: „Nejenže zničehonic neznám odpovědi na otázky, ale ani o existenci nějakých otázek jsem ještě před půl hodinou neměl ani tušení!“

### 3

Reigner už klepal na další dveře v chodbě, stejně sytě modré. Na stěně vedle dveří byly vizitky: Alv Svensson, Simen Ytterstad a Jell Björdergssen, a z kanceláří vyšli



do chodby postupně: Alv, Simen a Jell, podávali mladíkovi ruku a ptali se ho, jak se má?

„Výborně,“ odpovídal jim.

Stáli ve skupince v zářivé chodbě s řadami modrých dveří, ústící do překvapivě temného, zmoklého okna dveří vnějšího schodiště. Řekl: „Vaše univerzita je překrásná: stojí na molu a z oken jejích pracoven (a ohlížel se a ukazoval na sytě modré dveře pracoven) jsou vidět lodě a oceán.“

Simen se smál a řekl: „No vidíš – pracuju tady už pět let a ještě jsem si toho nevšiml. Přitom je to severní Atlantik!“

Přívětivě se zasmáli; ale mladík se nesmál: bezděky utkvíval pohledem na dveřích na požární schodiště, za kterými bylo neintuitivně temno, a musel se soustředit na to, že se ještě nemůže stmívat; stačila mu k tomu zmínka o tom, co je vidět za okny.

Pocítil nechtěně touhu zeptat se svých budoucích kolegů, kolik je hodin, přestože věděl, že je teprve půl jedné, že teprve před půlhodinou přistál v letadle na bergenském letišti Flesland, ale neudělal to. Ragnar řekl: „Na fakultě je Alv postdok, jako budeš možná ty, Simen je docent a Jell doktorand.“ Najednou si uvědomil, že jsou všichni z Norska, a řekl to nahlas. „Ano,“ odpověděli mu, „jsme.“

To ho ohromilo; říkal si, že přece každá univerzita je mezinárodní, tak jak to, že tahle ne; vysvětloval si to: přece ještě neznám všechny; znám jen pět lidí; ale na univerzitě jsou určité studenti z celého světa. Řekl: „Vlastně, já jsem taky ještě student. Doktorát jsem dokončil, ale obhajoba mě ještě čeká.“

Reignar řekl: „V tvém případě je to jen formalita, protože máš výborné odborné publikace.“

Jell se ho zeptal: „Nikdy jsem nebyl v Praze a rád bych se tam podíval. Jaké to tam je...?“

„Praha,“ vysvětloval, „je krásná, ale nebezpečná.“ Když se ho Jell zeptal: „Proč?“ odpověděl, že ho můžou okrást na ulici. „Jak je to možné...?“ divil se Jell.

„Je,“ odpověděl. „Je to normální.“

Reignar řekl: „Omlouvám se, ale my se teď rozloučíme: půjdeme se představit Neurovi.“

Přívětivě a nesměle se usmíval; rozpačitě počkal, až se mladý muž rozloučí s ostatními, a pak spolu vykročili chodbou nazpátek, došli k výtahu, nastoupili, sjeli do vestibulu a prošli jím do vedlejšího křídla univerzitní budovy, v které všechno, co bylo v jejich křídle sytě modré, bylo jasně červené.

#### 4

Došli k jasně červenému výtahu, nastoupili do něj a vyjeli do druhého patra, vystoupili a vykročili chodbou s jasně červeným madlem ve výšce pasu, ve které ale nebyly dvě ubíhající řady jasně červených dveří pracoven, ne, ale stěny, prosklené od podlahy ke stropu, za kterými byly laboratoře, ve kterých teprve desky psacích a laboratorních stolů, sedáky a opěrky židlí a kryty elektroinstalace a sítě byly jasně červené; ostatní zařízení bylo ze světlounkého dřeva. Slabé denní světlo, filtrované hnědě tónovanými skly, kontrastovalo se zářivou, jasně červenou barvou nepřírozeným

a odpudivým způsobem; přimělo ho to se zas, dřív než si to stačil uvědomit, ujistit, že je poledne a nestmívá se, že je to normální, protože je na severu Evropy.

Jakmile si to uvědomil, napadlo ho, co jeho neodbytnou potřebu ujišťovat se, že je den a nestmívá se, způsobuje? A zas (uvědomil si to už skoro posměšně) neznám odpověď!

Zatím za laboratořemi vešli s Reignarem do dokořán otevřených dveří pracovny s podlahou a stolem s počítačem zavalenými papíry, vratkými sloupci knih a jinými věcmi, ve které za stolem zády k nim seděl Neir Haarslad; když vešli, otočil se k nim, vstal a řekl: „Ahoj, já jsem Neir.“

Odpověděl: „Ahoj,“ a představil se. Neir se ptal: „Jakou jsi měl cestu?“

„Skvělou.“

Neir se otočil k Reignarovi a promluvil k němu nor-sky; nerozuměl jim; ale tvrdý, neznámý zvuk jejich řeči jako by ladil s temnem za okny, byl jím utvořený, a tím víc se lekal a ohlížel k oknu Neirovy pracovny, stejně hnědě tónovanému jako všechna ostatní okna v budově, a instinktivně se lekal tmy a deště za ním, po okně sjíždějících rychlých, drobných dešťových kapek, a říkal si v duchu, ne, je teprve jedna hodina, to je normální, jsi přece na severu Evropy. Neir řekl: „OK: pracovnu sice máš ve vedleším, modrém křídle budovy, ale formálně patříš k nám, na fakultu biologie, do červeného křídla.“ Mladík řekl a usmál se: „Už jsem to viděl.“ Neir řekl: „A večer tě zveme na oběd.“

Odpověděl: „Děkuju; půjdu rád.“ Pak teprve se zarazil a zeptal se: „Večer na oběd...?“

„No,“ vysvětloval Reigar (s ostýchavým úsměvem), „víš, my obědváme až tak v pět, a protože v pět je zároveň už tma, je večer. Vlastně je už noc. Víím, že jinde v Evropě, jako na jihu, je to jinak.“

„Aha.“

Neir řekl: „Takže se uvidíme večer.“

Rozloučili se; Neir vypadal velmi mladý – a přitom už byl profesor prestižní Bergenské univerzity; měl dlouhé vlasy svázané na zádech do copu, mluvil a pohyboval se sebejistě a cílevědomě. Reigar řekl: „Teď tě doveďu do hotelu.“

„Děkuju.“

Obrátili se a vyšli z pracovny, a pak z jasně, zářivě osvětlené budovy vyšli do temna a deště.

## 5

Norština se mu znovu připomněla na recepci hotelu, kde se Reigar dal do hovoru s recepční – i ženský hlas mu připadal jako hrubě utkaný ze tmy, deště a zimy.

Nebylo vidět ven – okna vstupní haly hotelu byla z neprůhledného, žlutého, ozdobného skla. Přestože věděl, že za okny už je skoro (podle něj) tma, cítil se bez výhledu ven nesvůj; nikdy předtím takovou potřebu nepoznal; „zas,“ říkal si v duchu, „nový pocit; něco, co jsem dřív v životě nepoznal a ani nevěděl, že existuje.“

Reigar se obrátil od recepcie a řekl: „Pokoj máš zajištěný. Setkáme se večer tady. Večeřet budeme v Nábřežním klubu, asi deset minut pěšky odsud.“ Rozloučil se s ním a vyšel z hotelu.

Recepční se na něj usmála; řekla bezvadnou angličtinou: „Vítám vás v Bergenu.“ Odpověděl: „Děkuji.“

Vykročili od recepcce po točitých schodech do patra, kde recepční odemkla jedny z dveří, a on – aniž by si to uvědomoval – nevěšel, ale jen opatrně nahlédl dovnitř: za dveřmi byl úzký pokoj s oknem s čirým sklem, kterým se dovnitř dralo venkovní šero; recepční zpoza něj rozsvítla v pokoji světlo a řekla mu s úsměvem: „Prosím, můžete dovnitř.“

Řekl zmateně: „Aha. Ano – vždyť stojím na chodbě. Teď jsem si to teprve uvědomil.“

Rozloučili se a recepční za ním zavřela dveře; napadlo ho, jestli neměl strach vstoupit, protože se bál – jak je to obvyklé – vejít do tmy, kterou viděl uvnitř...?

Ale nevěděl a dál se tím nezabýval; zhasl a odůvodňoval si to v duchu: „Ne, nemůžu svítit, protože se ještě nestmívá; kdybych svítil, byl by to důkaz, že už se stmívá. Jenomže se stmívat nemůže, protože jsou teprve 2 odpoledne.“ Hleděl do okna, za kterým přšelo, byla tam šedá obloha, zpod které se do pokoje nezadržitelně dralo příšeří.

„Je to,“ řekl si, „nepřirozené nejspíš jen pro mě, protože nejsem odsud; ale stejně: proč mi to vlastně tak strašně vadí? Vždyť vím, že je to normální: už jsem si to několikrát racionálně vysvětlil; tak co se děje?“

Šel ven, protože chtěl vidět oceán: prošel liduprázdnou, historickou zástavbou směrem, kterým tušil oceán; světlo dne definitivně zmizelo, ale nesetmělo se úplně: panovalo příšeří, do kterého se oranžově rozzářily lampy pouličního osvětlení; nepřetržitě, hustě a drobně přšelo. Poryvový vítr od oceánu, zeslabený

stěnami domů v ulici, měnil nepravidelně, náhle směr deště.

Ještě pořád nikoho nepotkal: vešel na liduprázdné náměstí a osamoceně ho přešel, prošel další historickou, tentokrát dřevěnou zástavbou, přešel nábrežní ulici a sešel k hladině moře a sáhl do něj: byla v něm ledová a temná voda. Ani nemohl rozeznat, jestli je špinavá, nebo se to jen tak zdá: byla moc tma; cítil typickou vůni moře, ale nic nepřipomínalo oceán! Zvedl hlavu od lesklé hladiny: v dálce, v temném ústí fjordu, v slabounkém denním světle odraženém od hladiny oceánu, se černal ostrov s řídkým veřejným osvětlením a občasným jiným světlem; ještě dál se objevovala a mizela světla několika majáků.

Vytáhl ruku z vody a vrátil se do hotelu; po cestě nepotkal živáčka; pršelo a jako by se neustále, bez konce stmívalo. V hotelu se setkal s Neirem, Reignarem, Jellem a Simenem, a přivítal se s nimi.

Zeptal se jich: „Kde je v Bergenu oceán...?“ Odpověděli mu, že všude kolem.

„Co to znamená?“

Jell vysvětloval: „Bergen se rozkládá v několika fjordech a na ostrovech. To nejlíp poznáš, když jedeš z Bergenu autem – řídíš buďto tunelem, anebo po mostě, anebo jedeš trajektem. Pobřeží nikdy v Bergenu není dál než pár set metrů, i teď.“

„Už jsem to viděl – byl jsem se tam podívat; je to tady hned přes náměstí. Je to krásné a děsivé.“

„Děsivé? Hm, hm. Proč? Západní pobřeží Norska je jedno z nejkrásnějších míst na světě. Za námi, opačným směrem, jsou po pár stech metrech vzdušnou ča-